

PP, CiU, PNB, Coalició Canària i PSOE s'han posat d'acord en la part ideològica del nou model d'exèrcit. Quant a les xifres, la discussió encara no s'ha tancat i probablement l'exèrcit professional s'aprovarà sense els vots del PSOE després de Setmana Santa.

# L'exèrcit professional ja és a punt

**L**a professionalització total de l'exèrcit espanyol ja està quasi preparada. La Comissió Mixta Congrés-Senat que enllesteix aquest nou exèrcit tindrà a punt el model definitiu després de Setmana Santa. Fins arribar aquí han passat gairebé dos anys de discussions en què CiU, Coalició Canària (CC), IU-IC i PSOE han aconseguit rebaixar, sobretot en els números i no tant en la filosofia, el model inicial del PP. Per enllestir el document definitiu s'han de llimar encara les diferències que separen PP, CiU, CC i probablement el PNB d'una banda, i el PSOE de l'altra. De fet, dins el PSOE mateix també hi ha diferències entre els qui volen pactar (Sánchez-Perriera) i els qui no (Eguiagaray i Almunia). Però com ja ha passat amb el projecte de la nova prestació social substitutòria (PSS), a l'últim s'acabarà tirant endavant sense el PSOE, com preveuen fonts de la Comissió.

En el document que ara és en discussió, a més de les xifres econòmiques i de contingent, s'estableixen els arguments que justifiquen la professionalització de l'exèrcit, s'apunten ambigüament els possibles enemics i també l'àmbit d'actuació militar. Uns aspectes que ja han pactat PP, CiU, CC i PSOE. Reduir, modernitzar i cooperar i integrar en les estructures internacionals són els quatre verbs que més es conjuguen en aquest text, amb el beneplàcit dels militars i l'oposició d'un moviment pacifista que inicia així la seva necessària reconversió més enllà de l'oposició al Servei Militar Obligatori (SMO).

**El perquè del nou exèrcit.** L'únic aspecte de la professionalització que a hores d'ara ja han pactat PP, CiU, CC i PSOE són els perquès de la reconversió, tot posant molt d'èmfasi en el paper de l'opinió pública com un dels

elements decisius a l'hora d'eliminar la lleva obligatòria.

En el text consensuat, amb data de 28 de gener de 1998, es comença establint el canvi d'escenari internacional amb la caiguda de l'URSS, que "paradoxalment (...) no ha tingut com a conseqüència la desitjada estabilitat", ans al contrari el text explica que ens trobem en una situació d'incertesa molt complexa amb "riscos i desafiaments de caràcter multidireccional i multifacètic, que exigeixen noves solucions". Per això, sense oblidar la capacitat d'autodefensa, cal avançar cap a "una major dependència de les organitzacions multinacionals", cosa que ofereix "una major seguretat a un cost menor". Els vincles internacionals esmentats són les Nacions Unides (ONU), l'Organització per la Seguretat i Cooperació a Europa (OSCE), l'Aliança Atlàntica (OTAN) i la Unió de l'Europa Occidental (UEO). Especialment l'OTAN, considerada com la principal organització de seguretat a Europa, i en menor mesura la UEO, a la qual "s'aspira" a dotar de "capacitat operativa autònoma" i també que convergeixi amb la UE. Però l'opció d'una UEO autònoma i braç armat de la UE encara és molt verda, sobretot després que el Tractat d'Amsterdam n'hagi impedit una integració a curt termini. Així, doncs, de moment la tutela americana sobre Europa encara durarà alguns anys. Tot i aquest fre, Arcadi Oliveres, de l'ONG Justícia i Pau i especialista en temes militars, mostra la seva preocupació per aquest as-

EFE



# Consuat només la justificació ideològica del nou exèrcit



Les organitzacions militars europees i internacionals adquireixen cada cop més importància. L'exèrcit professional espanyol ho tindrà en compte.

sumpte, ja que "la UEO és una organització fora del control del Parlament europeu i dels consells de ministres", i està decidint sobretot un seguit de temes de defensa "que després passaran a la UE al marge de qualsevol debat parlamentari".

**Més enllà de les armes.** Un dels aspectes que s'han introduït en aquest text consuat és el nou concepte de seguretat, que va més enllà de l'àmbit militar: "es basa en una visió més global de la seguretat que té presents els conceptes

d'estabilitat i cooperació, incloent-hi factors socials, econòmics, ecològics, etc."

En això, però, els sectors pacifistes hi veuen una gran hipocresia. Per Jordi Armadans, director de la Fundació per la Pau, "d'una banda s'admet que la seguretat internacional es basa en més elements que la militarització, però la conclusió que en treuen no és, com seria lògic, invertir en mesures socials o econòmiques, sinó només en les militars". De fet en el document, després de reconèixer que els dese-



quilibris econòmics són l'origen de molts conflictes, s'arriba a l'única conclusió que cal dotar-se "d'unes forces armades professionals", que en el millor dels casos podrien participar en missions d'ajuda humanitària. "En aquest text —explica Armadans— hi ha part del llenguatge del moviment per la pau, però també hi ha els elements tradicionals de l'exèrcit. Només s'ha fet un emplastre i no un replantejament global".

Es més, en molts sentits els col·lectius pacifistes consideren que hom dissenya un exèrcit professional ofensiu i no pas defensiu. Per contra els sectors militars defensen la modernització del nou exèrcit com un element indispensable perquè els exèrcits tinguin un caràcter defensiu, però des d'un punt de vista dissuasiu. En el document de la Comissió es parla d'exèrcit capaç de "dissuadir els potencials adversaris de qualsevol agressió contra la sobirania o els interessos nacionals".

La raó sembla que la tenen els pacifistes, més si hom té en compte les últimes partides d'armes adquirides per l'administració espanyola —algunes fins i tot fora del pressupost de defensa—, com els 225 tancs Leopard (318.000 milions de pessetes) o les tres fragates (330.000 milions) que s'estan construint. Vicenç Fisas, catedràtic i especialista en comerç d'armes, ha estudiat les despeses dedicades a defensa i les dedicades a la promoció i resolució de conflictes i a la investigació per la

**Des del punt de vista dels militars el nou exèrcit tindrà un caràcter dissuasiu en els aspectes defensius.** En canvi, sectors pacifistes asseguren que els plantejaments ideològics del nou exèrcit i les previsions de despesa armamentística demostren que es tracta d'unes Forces Armades de caràcter ofensiu.

# General Laguna: "Una possible tercera guerra mund

pau, i la proporció que n'ha establert és de 20.000 a un. Un desequilibri significatiu.

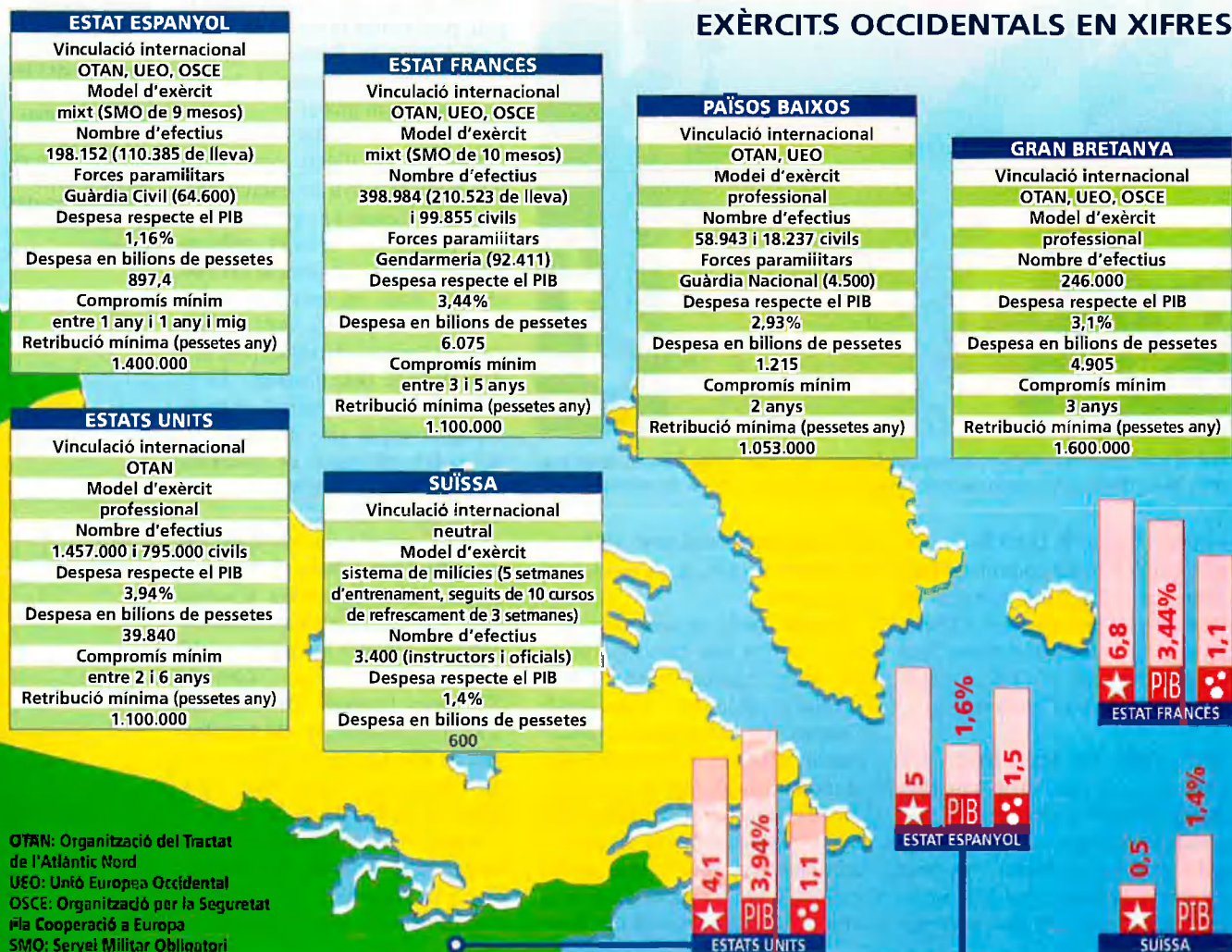
En la part del document de la Comissió que ja està consensuada es remarca la necessitat de modernització, ja que "les forces armades que hagin assumit aquesta revolució tecnològica podran imposar la seva superioritat des dels primers moments en un hipotètic conflicte". Aquest text també recorda que en l'àmbit de defensa "el futur pertany a les nacions capaces de pensar abans, pensar més i pensar millor que els altres". I un dels principis generals estableix que el nou exèrcit, a més de defensar Espanya, pot "actuar en escenaris situats fora del propi territori nacional o aliat, amb motiu de situacions d'emergència o crisis, bé per garantir l'estabilitat internacio-

nal o bé per defensar els legítims interessos nacionals allà on es vegin amenaçats". Una declaració que els sectors pacifistes consideren una definició de l'imperialisme.

Però tant si l'exèrcit professional és defensiu com si és ofensiu hom es pregunta respecte a qui? Quins són els enemics d'Espanya? La part del document de la Comissió que ja està consensuada és molt ambigua en aquest sentit i en un primer moment fixa en la "situació d'incertesa" actual, una amenaça més complexa que la que representava l'URSS durant la guerra freda. Més endavant s'al·ludeix a la Mediterrània com un punt conflictiu, per la qual cosa "s'hi han de promoure estratègies d'estabilitat i seguretat". Però no va més enllà d'aquestes vaguetats. Els

sectors militars, però, ho tenen més clar. El general Laguna fa unes setmanes en un acte públic recordava que la possibilitat d'una tercera guerra mundial "és un interrogant que sempre cal tenir en compte", i va afegir: "amb la desfeta de l'URSS hi ha hagut una dispersió de les armes nuclears i aquesta no és una situació tranquil·litzadora".

Aquests són els militars que han d'enfundar-se el nou exèrcit, que com avisava el general Laguna, estarà pel que ha de fer i no per "incendis ni riuades", un avís per desenganyar els possibilistes. En certa manera, la professionalització de l'exèrcit ha permès als militars renovar-se la cara sense haver d'oblidar del tot la seva essència tradicional. Bon exemple d'aquesta dualitat perillosa també són



# és un interrogant amb què sempre cal comptar-hi"

les paraules del general Laguna, quan va recordar que com a militar moriria "per la pàtria", així com per "la família", "Espanya" i "la nació"; per contra, però, també va dir tranquil·lament que pel que no moriria seria per "la democràcia" ni per "l'estat espanyol". Tota una declaració de principis per començar amb bon peu en un exèrcit que en el text de la Comissió es defineix com a modern, i "restringit" i "limitat" per la Constitució.

**Entre 100.000 i 120.000 soldats.** Si bé en els aspectes ideològics els partits polítics han arribat al consens, pel que fa a les xifres no s'acaben de posar tots d'acord.

La xifra de tropa professional del nou exèrcit que han consensuat PP, CC i CiU quedarà establerta en

una forquilla de 100.000 a 120.000 soldats. Enrere queden els números optimistes de CiU (de 90.000 a 100.000), PSOE (90.000) i IU-IC (de 50.000 a 90.000). A més, a la xifra definitiva de la tropa cal afegir també els quasi 50.000 oficials i suboficials que actualment hi ha a l'exèrcit i que no està previst que disminueixin a curt termini. En total, doncs, les forces armades tindran entre 150.000 i 170.000 homes i dones, als quals en un moment donat encara s'hi poden afegir els reservistes.

Aquests números, que els militars presenten com a mínims molt mínims i els polítics com a justos, els han criticat els moviments pacifistes i antimilitaristes, que asseguren que avui dia no és necessiten tants soldats encara que només es destinin a missions inter-

nacionals. Com explica Arcadi Oliveres, "des que Espanya participa en missions internacionals, fa vuit anys, només s'han utilitzat 20.000 efectius i en l'operació concreta que s'han necessitat més soldats n'hi han anat 4.000". Per Oliveres la raó de fixar en 120.000 els soldats del nou exèrcit és que "tenen molts oficials i no saben què fer-ne, així d'aquesta manera faran que cada cap pugui manar com a mínim dos soldats. En comptes d'això més valdria que fessin plans de jubilació anticipada".

Però de res han valgut les protestes de polítics i ONG per reduir els soldats professionals per sota de 100.000. I no solament per la posició del PP. Qui més s'ha resistit a la reducció, segons fonts de la Comissió Mixta, és la cúpula de co-

Número de militars per cada miler d'habitants

Retribució mínima anual (en milions de pessetes)

Despesa militar respecte al PIB

ALEMANYA	
Vinculació internacional	OTAN, UEO, OSCE
Model d'exèrcit	mixt (SMO de 10 mesos)
Nombre d'efectius	340.000 (155.000 de lleua)
Forces paramilitars	polícia de frontera (2.000)
Despesa respecte el PIB	2,32%
Despesa en bilions de pessetes	4.659
Compromís mínim	3 anys
Retribució mínima (pessetes any)	2.300.000

SUECIA	
Vinculació internacional	OSCE
Model d'exèrcit	SMO de 7,5 a 15 mesos
Nombre d'efectius	48.000 (32.000 de lleua)
Despesa respecte el PIB	2,6%
Despesa en bilions de pessetes	915

BÈLGICA	
Vinculació internacional	OTAN, UEO, OSCE
Model d'exèrcit	professional
Nombre d'efectius	47.000 i 5.000 civils
Forces paramilitars	Gendarmeria (16.840)
Despesa respecte el PIB	1,31%
Despesa en bilions de pessetes	447
Compromís mínim	2 anys
Retribució mínima (pessetes any)	1.800.000

ITALIA	
Vinculació internacional	OTAN, UEO, OSCE
Model d'exèrcit	SMO de 10 mesos
Nombre d'efectius	315.000 (170.000 de lleua) i 50.000 civils
Forces paramilitars	Carabiners (115.000) i policia de fronteres (60.000)
Despesa respecte el PIB	1,58%
Despesa en bilions de pessetes	2.370
Compromís mínim	3 anys
Retribució mínima (pessetes any)	130.000



## Una exigència 'innegociable'

Una de les poques coses clares d'aquesta fi de segle i de mil·lenni és la crisi irreversible d'un cert model d'exèrcit, basat en la tropa de conscripció (la famosa "mili") enquadrada per professionals. És la crisi d'un model sorgit de la revolució francesa, amb els famosos "soldats de l'any II" cantant "La Marsellesa". I aquesta crisi s'ha posat de relleu a escala transeuropea. Amb l'excepció dels països que ja havien optat pel model professional, els altres s'han vist arrossegats per la mateixa dinàmica. Àdhuc França, on el debat sobre la supressió del servei militar obligatori ha adoptat *realment* un caràcter doctrinari-patriòtic, però on també s'havia encetat de feia temps una política de *professionalització rampant*, puix que les seves forces més operatives, les que van anar al Golf Pèrsic, a Rwanda o a Bòsnia, quasi totes eren ja professionals.

Dos tipus de factors semblen influir, i d'alguna manera confluir, en favor d'aquest canvi. D'una banda, qüestions d'acceptació social, en temps de canvis globals en les nostres societats, que han posat de relleu un rebuig a una "mili" obsoleta i percebuda com a inútil, sobretot en un moment històric—que no té per què ser definitiu—en què els escenaris bèl·lics tradicionals són poc creïbles.

D'altra banda, i això és el factor essencial, les mutacions en el sistema internacional, els escenaris de crisi activats des de mitjan anys 80 i sobretot des de 1990, converteixen el canvi de model de forces armades en una *exigència innegociable*. Pel que fa a l'OTAN, crida l'atenció que des de 1990 la Carta Atlàntica (el Tractat fundacional) no s'ha modificat, com a formulació política i jurídica. En canvi, l'estructura militar de l'OTAN, el desplegament de la seva força militar, sí que ha canviat molt. El dilema actual, pels governs europeus dels 90, és senzill. O bé tenen un exèrcit més reduït, més tècnic, amb una intenció més àgil, més mòbil, i més socialitzat amb altres forces armades de l'entorn, per tal de dur a terme missions de l'OTAN, la UEO, el Consell de Seguretat de l'ONU, etc. O bé no tenir-ne: amb una força reduïda de "defensa territorial" per afrontar situacions en què puguin ser útils (i en democràcia només es pot pensar en catàstrofes naturals).

**Pere Vilanova**

*Catedràtic de Ciència Política a la UB*

mandament de l'Exèrcit de Terra. De fet tant l'Exèrcit de l'Aire com l'Exèrcit de Marina, són cossos que estan pràcticament professionalitzats i en els quals el nou procés no significarà una reconversió de personal tan gran com la que hauran de passar i remoure els quaters de l'Exèrcit de Terra.

**Els diners de les armes.** Les ONG pacifistes també han llançat una altra hipòtesi sobre la necessitat oficial de mantenir la xifra de 120.000 soldats professionals, relacionada amb el pressupost del nou exèrcit. Els diners que es destinen a pagar s'han condicionen la partida que es destina a material militar; així, com més sous s'hagin



de pagar més creixerà la xifra dedicada a modernització i manteniment de les armes existents.

Actualment els diners que s'assignen a l'exèrcit es reparteixen en un 57% per a personal i en un 43% per a material. Però de cara al futur exèrcit professional aquests percentatges s'equilibraran en un 50% per a cada part. D'aquesta manera la mateixa xifra que es determini per a pagar soldats i oficials també es dedicarà a material.

Els portaveus de defensa del Partit Popular, i també el ministre de Defensa, Eduardo Serra, han dit diverses vegades que el repartiment òptim de la partida de defensa haurà de ser de 40% per a

personal i 60% per a material, però la proporció meitat i meitat "sembla raonable, suficient i més realista", va dir Serra el passat 30 de setembre davant la Comissió. De fet en la proposta que el PP presentà a la Comissió el 28 de gener de 1998 sobre el model d'exèrcit també s'estableix que "un equipament material adequat, en línia amb les tendències actuals, ha de tendir a mig termini cap a una distribució entre despeses de personal i material al voltant del 50% i, posteriorment, cap a un 40% i un 60%, respectivament".

Sigui quina sigui la proporció final del pressupost de la professionalització de l'exèrcit, és clar que aquest augmentarà en relació amb anteriors exercicis. És per això que els portaveus de CiU a la Comissió intenten introduir canvis en els destinataris de la part del pressupost dedicada a personal. Concretament, es tracta de no comptabilitzar dins la partida de personal tot el que repercuteix en els reservistes, que puja fins a 118 milions de pessetes. D'aquesta manera es reduiria la despesa de personal i això faria que no es dediquessin tants diners a material.

D'altra banda en aquest ball de xifres, el portaveu de defensa del PP, Arsenio Fernández de Mesa, s'ha apressat a recordar que el pressupost total fixat per a la plena professionalització s'incrementarà dels 897.429 milions de pessetes actuals fins a 1,2 bilions de pessetes, cosa que significarà dedicar l'1,4% del PIB a defensa. Per contra el portaveu de CiU a la Comissió, Carles Campuzano, ha assegurat que no s'ha arribat a cap acord en xifres pressupostàries i molt menys si es tracta d'increments alts. Aquesta pugna entre partits farà que el document final sobre el nou model d'exèrcit s'acabi sense assenyalar cap quantitat concreta. De fet, fonts de la Comissió asseguren que el PP veu amb molt bons ulls aquesta proposta, sense números i amb només la proporció per a armes i sous.

Quant a despeses en armes, però, no lluu tot el que és or. Hi ha moltes partides de despesa militar que no apareixen al pressupost del

ministeri de Defensa i que gestionen altres ministeris. Vicenç Fisas assegura que aquesta quantitat de diners que no gestiona el ministeri d'Eduardo Serra arriba als 800.000 milions de pessetes.

**El pes de la indústria.** A l'hora de parlar de pressupostos per a soldats i armes, l'altra gran argumentació per a justificar els increments és la repercussió positiva que tenen en la indústria d'armes espanyola. Segons el PP les inversions en la indústria d'armes de l'estat permeten el manteniment dels 10.000 llocs de treball directes i els 40.000 indirectes de l'empresa Bazán, dels 8.000 directes i 30.000 indirectes de CASA i dels 4.000 directes i 15.000 indirectes de Santa Bàrbara. De fet, en el text sobre el nou exèrcit consensuat per CiU, PP, CC i PSOE, ja s'assenyala la necessitat de donar prioritat a una "Indústria de Defensa Europea moderna, eficaç i competitiva".

Oliveres, també especialista en indústria d'armes, assegura que una de les principals raons d'aquest model d'exèrcit és que serveix "per sustentar el complex econòmic-industrial de les armes". La majoria d'aquestes empreses, segons Oliveres, es podrien reconvertir per a usos civils, com per exemple fer avions per apagar focs. En el cas que algunes d'aquestes fàbriques no es poguessin reconvertir, continua Oliveres, hi hauria altres solucions: "posem que hi ha 30.000 treballadors que es queden a l'atur quan algunes d'aquestes empreses no es poden reconvertir i tanquen. Actualment segons la Cambra de Comerç de Barcelona, crear un nou lloc de treball costa 9 milions de pessetes, per tant si volguéssim recol·locar aquests treballadors hauríem d'invertir 270.000 milions de pessetes. Doncs aquesta quantitat és exactament la que gasta l'exèrcit per comprar armes noves. Només caldria que en dos anys reduïssin a la meitat aquesta partida i així estalviessin prou per invertir-ho en la creació de nous llocs de feina per a aquests aturats". Oliveres és conscient dels matisos d'aquesta proposta, però assegura que com a

## Defensors de la pau

El pas d'exèrcits de lleva a exèrcits professionals i la proliferació de forces multinacionals són elements d'un mateix procés de canvi. Un procés que ve de lluny, i que respon a la voluntat democràtica dels ciutadans, que no és militarista, i que vol canviar substancialment el que ha estat el concepte de la defensa.

La defensa es va convertint, cada vegada més, en defensiva, això és, no agressiva. Les possibilitats d'intervenció militar han disminuït enormement, havent-se imposat internacionalment la necessitat de justificar i legitimar (mitjançant l'ONU, l'OSCE, la UE) que hi hagi intervenció, per bé que la major part d'aquestes intervencions no són actes de combat sinó d'interposició o d'ajuda humanitària. La defensa, doncs, comença a ser tota una altra cosa.

S'està produint una revolució en aquest camp. Un canvi tranquil però profund. La reforma de dalt a baix de l'OTAN n'és un exemple, la seva ampliació, també. La reactivació de la UEO i la seva disposició a actuar per compte de la UE n'és una altra passa. Els acords de desarmament nuclear i convencional van en aquesta línia. La creació de forces d'acció ràpida a molts països i l'aplicació a la defensa de l'alta tecnologia electrònica, informàtica i espacial són canvis en la línia de cooperació internacional estrictament necessària. Avui cap estat pot garantir tot sol la seva seguretat. Potser només els EUA. Però no França, ni el Reg-

ne Unit, per exemple, malgrat el seu poder nuclear. Ells i tots els altres països van teixint, a l'OTAN, a l'OSCE, a la UE i en nombrosos tractats bilaterals, la garantia de l'ajuda externa en cas de perill.

L'exèrcit professional va en la direcció correcta. Excepte a Alemanya, a la UE tots han projectat la reconversió cap a unes forces armades més petites, més tecnificades i més pensades amb una lògica europea que per l'estricta cobertura del territori. Espanya ha fet aquesta opció i és la correcta. No solament per resoldre els problemes d'objecció o d'insubmissió, ans també per anar cap a un model defensiu que respongui a la defensa estricta de la pau, la llibertat, la democràcia i els drets de l'home. Una defensa basada en la dissuasió, és a dir, no és tracta de preparar-se per a la guerra sinó per evitar-la. Una defensa no pensada en termes *nacionals* sinó molt més ampla, en el nostre cas, europeus. Precisament si s'organitza l'exèrcit professional amb lògica europea resoldrem un dels problemes més importants: el del seu cost. No hi ha cap necessitat d'augmentar els pressupostos de defensa; amb la suma actual posada en comú podrem modernitzar extraordinàriament la capacitat defensiva d'Europa. Una capacitat pacífica, això és, garantia de pau i de democràcia a Europa i arreu.

**Lluís M. de Puig**

*President de l'Assemblea de la UEO  
i diputat al Congrés*

exemple és prou vàlida per relativitzar el problema dels llocs de treball. Fisas també és de l'opinió que s'ha mitificat molt el pes de la indústria armamentística espanyola, "quan en realitat el pes, tant en llocs de treball com en producció, no supera el 0,8% del total del sector industrial".

Més enllà del cost total, els sectors militars consideren una necessitat vital el manteniment i la potenciació de la indústria d'armes. Pel general Laguna, assessor de l'Institut Espanol de Estudios Estratégicos, organisme que pertany al ministeri de Defensa, les indústries d'armes no es poden tancar ni reconvertir així com així, ja que

"organitzar una defensa costa mesos i anys i no es pot posar tot de nou en funcionament just quan ve l'enemic".

De fet són els militars els més satisfets amb la professionalització. Després de l'autarquia del franquisme veien amb cert recel l'obertura, però Europa els ha sorprès i no solament els ha alliberat d'una tropa desmotivada que cada any es renovava a canvi d'homes i dones que volen aprofundir en l'àmbit castrense, sinó que podran renovar un estoc d'armes i una infraestructura en què començaven a instal·lar-se el rovell i les aranyes.

**Oriol Cortacans**